

Слово данини поваги до Ігоря Кона

Ігор Кон був не тільки шановним колегою, великим соціологом, соціальним психологом і сексологом, а для мене — не тільки близьким другом, а практично братом, духовним братом. Я знав про нього і його роботу задовго до зустрічі з ним на Конгресі Міжнародної соціологічної асоціації у шведському місті Упсала у 1970-х. Ми шукали один одного. Упізнавши один одного за бейджиками, ми хутко залишили будинок, де проходила якась сесія, і палко розмовляли щонайменше дві години, випитуючи один одного про життя, оскільки кожен із нас уже сприймав другого як “іншого Кона” (у нас однакові прізвища із точністю до абеток). Випадково сталося так, що він народився Коном-росіянином, а я — Коном-американцем. Цілком могло вийти і навпаки. Кожен із нас хотів дізнатися про життя й умови життя, яке міг прожити, якби народився на іншій половині планети.

У мене чимало спогадів про мого доброго друга і шановного колегу Ігоря, але один для мене найдорожчий, бо він надто яскраво характеризує цього великого вченого і людину. Це трапилося 1988 року, під час першого візиту Ігоря до Сполучених Штатів, на Конференцію Американської соціологічної асоціації. Я привів його на раут, де були присутні здебільше старші чини Асоціації, і познайомив його з багатьма людьми, чиї імена, як мені здавалося, можуть бути йому відомі — зрештою, він був спеціалістом, серед іншого, з американської соціології, і я знав про його практику робити огляди книжок із соціології та соціальної психології, що виходять друком у США. Я також знав, що наш спільний друг (і мій ментор із психології) Урі Бронфенбреннер нескінченним потоком надсилав йому книги в рамках їхніх спільних зусиль підтримувати поінформованість російських учених про дослідження американських колег у їхніх царинах науки. Хоча російські вчені не могли читати книжок мовою оригіналу, вони могли дізнатися про них дуже багато саме з оглядів Ігоря. Тому мене не здивувало, коли виявилось, що Ігор читав книжки багатьох із тих, кому я його представляв. Здивувало мене інше: Ігор прочитав і запам'ятав суть значно більшої кількості книг, ніж ті, що я коли-небудь читав або взагалі знав про їх існування. Понад те, в кожній дискусії Ігор розповідав улещеним авторам, що йому особливо сподобалося в їхніх книгах, і про свої побажання стосовно їхньої подальшої роботи. Він був ходячою енциклопедією американської соціології (що, ясна річ, становило лише один із напрямів його досліджень). І тут, після всіх численних демонстрацій широти та глибини його пізнань в американській соціології, я представив Ігоря людині, котра його спантеличила. Ігор сказав цій людині, що її ім'я йому знайоме, але, соромно зізнатися, він не пам'ятає, що ця людина написала. Мені довелося стримуватися, аби не розсміятися. Людина, з якою я познайомив Ігоря, був не вченим, а адміністратором, і я знав, що він у житті нічого не опублікував. Якби він опублікував бодай щось, що завгодно, Ігор це прочитав би, запам'ятав би і зміг би дати змістовну оцінку теоретичних і методологічних аспектів цієї праці. Ця людина, цей друг, був ученим, якого я міг поважати і ставитися з особливою шаную (що й робив), і я намагався наслідувати його без найменшої надії зрівнятися з ним. Світова соціологія втратила, однак може продовжувати цінувати одну зі своїх найшляхетніших постатей, справжнього Вченого з великої літери.

МЕЛ КОН, 30 квітня 2011 року